

תשובות קצרות

1. מעשר כספים מהברוטו או מהנטו / הרב נעם אלטמן

שאלה | אני שכיר במקום עבודתי, וברוך השם משתכר משכורת גבוהה. מהמשכורת מנוכים בכל חודש כספי מיסים רבים, עד אשר ישנו פער גדול בין הברוטו לנטו שלי. מאיזה רווח עליי לחשב את מעשר הכספים¹ שלי? אציין שמס ההכנסה, שאותו אני משלם מדי חודש, מסתכם באלפי שקלים.

תשובה | ראשית, נדגיש שמהפרשות פנסיוניות, כמו קופת גמל וקרן השתלמות, יש לתת מעשר כספים, שהרי הן כהכנסה לכל דבר, רק שכעת הן מושקעות עד שיפדו אותן. לכן לכשתפדה קרנות אלו, זכור לתת מהן מעשר כספים. לגבי תשלום החובה העיקרי שאותו מנכה המדינה ממשכורתך – מס הכנסה: אף שהוא תשלום חובה, נראה שניתן לנכותו מחישוב מעשר כספים. לכן בסיס השכר לחישוב מעשר כספים הינו הנטו ולא הברוטו. וכפי שפסק הרב וואזנר (שבט הלוי ה', ס' קלג אות ד):

ויש דרך שני והוא כנראה הסכמת הפוסקים, **וכן דעת נוטה שמסים והוצאת המסחר ובכלל זה גם מה שצריך לאכל או להלביש עצמו בשביל המסחר וכן מלון, ונסיעות הכל מורידים מחיוב מעשר כספים כיון שהוא בגדר הוצאות.**²

ולכן כל הוצאה שנדרש אדם להוציא עקב עבודתו, ואילולא היה עובד לא היה נצרך לשאת בה, הוא רשאי לנכות אותה מתוך רווחיו. הוצאות נסיעה לדוגמה הגיעו עקב העבודה, וניתן לנכות אותן מהמשכורת, וכך גם מס הכנסה, מאחר שאילולא היה האדם עובד, הוא לא היה מתחייב בתשלום מס הכנסה (כשמו כן הוא – חל על הכנסה בלבד).

2. ניכוי הוצאות עבודה לפני חישוב מעשר כספים / הרב נעם אלטמן

שאלה | אני עובדת בבקרים כמזכירה בבית ספר, ולכן שולחת את התינוק שלי למעון. האם אני יכולה לנכות את התשלום על המעון מבסיס ההכנסה לפיו מחשבים את מעשר הכספים?

תשובה | כל ההוצאות שנושאים בהן לצורך העבודה ניתנות לניכוי לפני חישוב מעשר הכספים, לדוגמה: הוצאות האדם על נסיעות למקום העבודה, או עלות מעון שמשלמת אישה שעובדת, ועקב עבודתה שולחת את תינוקה למעון. במילים אחרות, כל ההוצאות שנדרשות עקב יציאה לעבודה, ואילולא העבודה לא היו קיימות, ניתן לנכות אותן מהרווחים. לכן את הוצאות אוכל לא ניתן לנכות, שהרי גם אדם מובטל נאלץ לאכול. מדובר רק על הוצאות שבאות עקב העבודה. בעל עסק כמוכן

1. לשאלת נתינתו של מעשר כספים – אם היא דין או מנהג, ועוד פרטים בכך, עיין באריכות בקונטרס מעשר כספים של הרב אליעזר וולדנברג, ציץ אליעזר ט, ס' א.

2. ע'י שם בדבריו, שהביא כי לכל הדעות את מס ההכנסה (להוציא את שאר סוגי המס) ניתן לנכות מהרווחים ולהסתכל רק על משכורת הנטו.

אינו מחשב את מעשר הכספים שלו מהפדיון החודשי, אלא מסך הרווחים שנשאר לו לאחר ששילם לעובדיו, ולאחר שנשא בשאר הוצאות העסק. כך גם עצמאי יכול לנכות מהרווחים את כל הוצאות המשרד שיש (שכירות, ניקיון, חשמל וכו'), ואם אדם עובד מהבית, הוא יכול לקזז שווה ערך לסכום שהיה צריך לשלם אילו היה שוכר משרד. גם עובד שנצרך בביגוד מיוחד לעבודתו, רשאי לנכות את ההוצאות בגין הביגוד מרווחיו. וכך פסק הרש"ז אויערבך (קול התורה לט, עמ' פז):

מותר לנכות הוצאות עבור נייר, טלפון, שכר דירה של המשרד, גם מה שנפחת הערך של הרהיטים וכדומה מפני השימוש, הוי נמי בכלל הפסד... נסיעות הכרחיות... בגדי עבודה וכו'...

3. שימוש בכספי מעשר למימון לימודים אקדמיים או שכר לימוד בישיבה לבן גדול / הרב נעם אלטמן

שאלה | בתנו הגדולה מתחילה כעת לימודים גבוהים בסיעוד. לימודים אלו יקרים מאוד, ואין ביכולתה לממן אותם. האם אנו יכולים לעזור לה במימון לימודי המקצוע מתוך מעשר הכספים שלנו? כמו כן בננו הגדול מתחיל כעת ללמוד בישיבה גבוהה. האם ניתן להשתמש במעשר כספים למימון שכר הלימוד בישיבה שלו?

תשובה | אומנם ישנה מחלוקת רחבה באחרונים אם ניתן להשתמש במעשר כספים למימון הוצאות הילדים³, אך לכל הדעות, כאשר הילדים בני למעלה משמונה-עשרה, כבר אין חובה הלכתית לפרנסם.⁴ לכן עבור ילדים גדולים ניתן לראות מימון הוצאות אלו כנתינת מעשר כספים. כך כתב הרב אליעזר וולדנברג (ציץ אליעזר ט, סי' א אות ד):

ואען ואומר דלפענ"ד אפשר להורות להתיר להוציא כסף המעשר עבור החזקת בנו המבוגר הלימוד בישיבה, וכן עבור הוצאת נשואיו כסידור דירה, רהיטים, מלבושים וכדומה. ואפילו אם יש לו כסף אחר בלעדי זה.

מכאן נלמד לשאלת שכר הלימוד לישיבה של בן מגיל שמונה-עשרה ומעלה, שאותו ניתן לשלם ממעשר כספים, שהרי אין אף חובה על ההורים לממן בשלב זה את הוצאות הילד. כמו כן אדם שהתחתן ואין לו אמצעים להתפרנס מייד לאחר נישואיו, מאחר שהוא ואשתו עדיין אינם עובדים, והוריו תומכים בו כלכלית, הם יכולים בהחלט להחשיב כספים אלו כחלק ממעשר כספים, ואף יש חיוב הלכתי לעשות זאת, כדברי הגמרא (ב"מ ע"א): 'ענייך ועניי עירך, ענייך קודמין'. כלומר הורים שממנים לילדיהם לימודי מקצוע, יכולים בוודאי להחשיב זאת כחלק ממעשר הכספים שלהם, והם אף מקיימים בכך את המעלה הגבוהה ביותר במצוות צדקה, כדבריו של הרמב"ם (הל' מתנות עניים פ"י ה"ז):

שמנה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו, מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המחזיק ביד ישראל שמך, ונותן לו מתנה או הלואה או עושה עמו שותפות או ממציא לו מלאכה כדי

3. שורש המחלוקת נמצא בדברי הט"ז, יו"ד סי' רמט ס"ק א, שם כתב שאין לממן מכספי מעשר דברים שאדם חייב בהם, ואילו הש"ך, יו"ד סי' רמט ס"ק ג, חלק עליו וכתב שכל דבר מצווה ניתן לממן מכספי מעשר, ובכלל זה לממן את הוצאות הילדים.

4. מדינא דגמרא (כתובות סה ע"ב) יש חובה על האב לזון את ילדיו עד גיל שש. בדברי הראשונים (שם) נחלקו אם מתקנת אושא יש חובה לזון את הילדים גם לאחר הגיעם לגיל שש. בכל מקרה ישנה תקנת הרבנות הראשית (משנת תש"ד) לחייב את האב במזונות ילדיו עד שיהיו בני 15, ולאחר כמה שנים הורחבה התקנה עד גיל 18. ועי' במאמרו של הרב אברהם שפירא, 'מבט תורני על חוקי המדינה', תחומין ג' עמ' 238-242, שיש תוקף הלכתי מחייב לתקנות הרבנות הראשית.

לחזק את ידו, עד שלא יצטרך לבריות לשאול. ועל זה נאמר והחזקת בו גר ותושב וחי עמך כלומר החזק בו עד שלא יפול ויצטרך.